DEMOKRASİNİN ÖZÜ: ÖZGÜRLÜK VE ÖZYÖNETİM

ORUÇ ARUOBA

• **Polonya'da demokrasi yolunda atılan adımlar sürüyor.**

• **Olay, insanların kendi dünyalarını kendileri kurma hakkını talep etmeleri, bu haklarını elde etmeğe çalışmaları olayıdır.**

POLONYA'nın yaşadığı siyasal olaylar, siyaset kuramı açısından* aydınlatıcı olmayı sürdürüyor: Temmuz'da toplanan Komünist Partisi (Polonya Birleşik İşçi Partisi) Kongresinden sonra, Dayanışma Sendikası da Eylül'de ilk yılını doldurdu ve ilk 'Kurultay'ını topladı.

Parti Kongresi, hiçbir sosyalist blok ülkesinin tarihinde görülmemiş bir biçimde toplandı; işlemesi de, aynı şekilde, 'olağanüstü' oldu. Birden fazla aday arasından gizli oyla seçilen, yaş ortalaması 40 olan, yüzde 91'i de yeni olan bindokuzyüzellibeş delege, Kongreye kanlı canlı bir demokrasi havası getirdi. Bu tür kongrelerin olağan seçim yöntemi, yani, eski yönetimin daha ilk gününden 'aklanarak' yeniden seçilmesi, böylece de bütün Kongre çalışmalarına egemen olması, bu kez işlemedi. Genç' delegeler, Birinci Sekreter Kania ve 'takımı'nı, hemen, yeniden seçmek yerine, ilkin eski yönetimlerden hesap sordular: Yolsuzluk soruşturmaları sonucu, içlerinde eski 'birinci adam' Gierek ve eski Başbakan Babiuç bulunan bir grup, Partiden ihraç edildi. Bu 'temizlik'ten sonra, 200 kişilik bir Merkezi Komite seçildi; sekreterler, ve bu arada Kania da ancak bu komite içinden seçilebildi. Bütün bunlar da üst düzeyde bir özgür eleştirme—tartışma ortamı içinde yürüdü.

Dayanışma 'Kurultay'ında öne çıkan sorunlar ise, temelde zaten demokratik olan bir kuruluştan beklenebileceği gibi, kendi işleyişinden çok, yönelinen konularda odaklaştı. En son oluşan kararlar arasında da iki tanesi büyük önem taşıyor: Komünist Partisinin üç misli kayıtlı üyesi olan Dayanışma, hükümetten, işletmelerde özyönetim ve özgür demokratik seçimler konusunda girişim beklemeğe ve istemeğe karar verdi. Bu istekler, işleyen merkezi devlet anlayışına taban tabana zıt; bunun da ötesinde, sosyalist blok içinde 'tahammül'ü güç istekler.

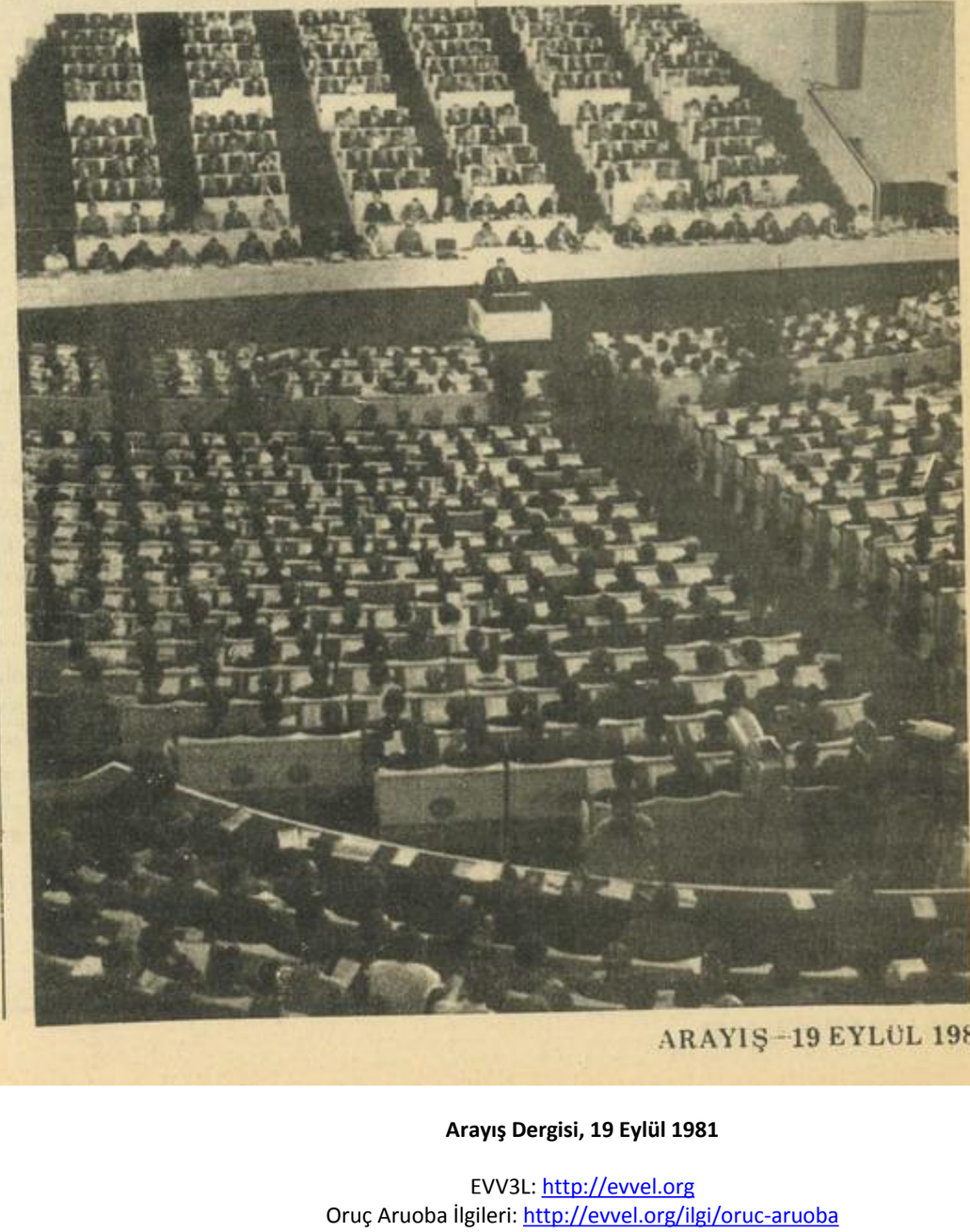
GERİ Mİ, İLERİ Mİ?

Buradan nereye gidilebilir: Sovyetler Birliği'nin olası bir müdahalesinden tutun, ekmek fiyatlarının yüzde 110 yükselmesine dek, birçok sorunla karşı karşıya Polonya bugün; ama, siyasal alanda da büyük değişiklikler söz konusu.

Bu alanda akla ilk gelen soru, acaba Dayanışma, Polonya'yı (sosyalist kuram açısından) 'geri'ye, 'kapitalizm'e mi götürmek istiyor? Kremlin'in bu soruya yanıtı kızgın bir 'Evet'. Yani, "özyönetim", "özgür seçim" gibi kavramlar burjuva 'cici' demokrasisinin uydurmalarıdır; 'gerçek proleter sistem', bu uydurmaları bertaraf ederek, 'ileri' bir düzen kurmuştur; dolayısıyla, böyle kavramlara başvurmak, geriye bir adımdır.

Bu sava dikkatlice bir bakalım: Dayanışma, 'kapitalist' düzenin temel dayanağı olan özel mülkiyete başvurmuş değil şimdiye dek demek ki, 'geri' adım savı bu alanda geçerli değil. Öte yandan, Dayanışma, bir işçi federasyonudur; yani (yine sosyalist kuram açısından) 'proleter' bir kuruluştur, 'burjuvalık'la bir ilgisi yoktur. Öyleyse, 'sınıfsal' açıdan da bir 'geri'lik söz konusu olamaz. Bu ikili belirleme şuraya varıyor: Dayanışma'nın istekleri, sosyalist bir devlet içindeki bir işçi kuruluşunun istekleridir.

Bu noktada, alışılmış 'kuram' açısından alışılmamış bir 'olgu'yla karşı karşıya olduğumuz açıklık kazanıyor. —Dayanışma hareketi, kuramdaki hazır kalıplara dökülmeyecek, o çerçeve içinde anlaşılmayacak— ya da, olsa olsa, yanlış anlaşılacak— bir harekettir.

Dayanışma Sendikası önderi Walesa

Devrimci niteliği de tam burada yatmaktadır: Olup—biten, bir grup insanın, kendi insan olma özelliklerinin gelişmesine engel gördükleri koşullara başkaldırmalarıdır; bu koşulları değiştirmeğe yönelmeleri ve insan olma niteliklerinin gerçekleşeceği koşulları yeniden yaratmaya girişmeleridir. Bu da, hangi açıdan bakılırsa bakılsın, hangi kurama sokulursa sokulsun, devrimci bir harekettir.

Bu hareket, Batı'nın 'işine gelen', Doğu'nun 'işine gelmeyen' gelişmelere yol açabilir belki —ama, Batı bu hareketi kendi açısından yorumlayarak nasıl yanlış anlıyorsa, Doğu da kendi açısından bir o kadar yanılıyor: Olay, insanların kendi dünyalarını kendileri yeniden kurma hakkını talep etmeleri, bu haklarını elde etmeğe çalışmaları olayıdır— bu da, eskimiş dünyalara bağlı, eskimiş dünyalarda çıkarı olanların, bu eski dünyalara sıkı sıkıya sarılanların anlayamayacağı birşeydir.

Tıpki, Avrupa Karmasındaki Polonya'lı koşucunun, Dünya Kupası yarışmalarında, çıkış çizgisine gelirken ıstavroz çıkarması gibi —Bu 'katolik' jest, onu beğenenlerce de kınayanlarca da, kaçınılmazca yanlış anlaşılacak bir jesttir; çünkü, iki bin yıllık bir jest de olsa, 1981 yılında, bir Polonyalının jesti olarak, devrimci bir harekettir.

Ve sonunda da, 'bitiş'te, yine kaçınılmazca, 'kupa'yı o alacaktır... •

* *Polonya olayına, siyaset kuramı açısından, Arayış'ın 3'üncü ve 21'inci sayılarında değinmiştik.*

Arayış Dergisi, 19 Eylül 1981

EVV3L: http://evvel.org
Oruç Aruoba İlgileri: http://evvel.org/ilgi/oruc-aruoba